

РЕЗУЛЬТАТИ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ У СЛОВАЧЧИНІ 2023 РОКУ ТА ДИЛЕМИ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ УРЯДУ Р. ФІЦО: БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

THE RESULTS OF THE PARLIAMENTARY ELECTIONS IN SLOVAKIA IN 2023 AND THE DILEMMA OF THE GEOPOLITICAL POSITIONING OF THE GOVERNMENT OF R. FIZO: SECURITY CHALLENGES FOR UKRAINE

Гулай В.В.,

*доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної інформації
Національного університету «Львівська політехніка»*

Максимець В.С.,

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної інформації
Національного університету «Львівська політехніка»*

У статті авторами проаналізовано результати парламентських виборів, які відбулися у Словаччині 30 вересня 2023 року. Виділено основні політичні партії, які брали участь в парламентських виборах та охарактеризовано ймовірні коаліції. Визначено можливі зміни у зовнішній політиці Словацької Республіки після повернення до влади експрем'єра Роберта Фіцо, адже перспективи подальшої співпраці України з Словаччиною залежатимуть від політики сформованого уряду на чолі з прем'єр-міністром. Досі Словаччина була серед тих країн в ЄС, які вимагали масштабної підтримки України.

Акцентується увага на поляризації словацького суспільства, яке в основному розділене на два табори. Один табір боїться кризи в Україні, а інший табір релятивізує та спостерігається проросійський наратив Р. Фіцо, який стає зрозумілим, якщо подивитися на настрої в словацькому суспільстві, що помітно відрізняються від сусідніх країн, Чехії та Польщі.

Виокремлено, що серед словацького суспільства спостерігається високий рівень впливу дезінформації та про-російської пропаганди, популярність конспірологічних ідей. Перебіг виборів продемонстрував уразливість частини словацького суспільства до популістської риторики та російської пропаганди. Усі чотири уряди, які були при владі протягом останніх трьох з половиною років, дотримувалися проукраїнських та прозахідних позицій. Натомість настрої населення за останній рік значно змінилися на користь росії. Р. Фіцо давно критикує військову підтримку України західними країнами, а також антиросійські санкції, значення яких тепер знову поставив під сумнів. Він знову наголошує, що військового вирішення кризи в Україні немає, і висловлюється за стандартизацію відносин між Євросоюзом і росією. В наступних наукових дослідженнях пропонується зосередити основну увагу на розумінні перспектив подальшого діалогу України зі Словаччиною.

Ключові слова: Словаччина, Україна, ЄС, НАТО, російська пропаганда, вибори, геополітика, Роберт Фіцо.

In the article, the authors analyzed the results of the parliamentary elections held in Slovakia on September 30, 2023. The main political parties that participated in the parliamentary elections are highlighted and probable coalitions are characterized. Possible changes in the foreign policy of the Slovak Republic after the return to power of ex-Prime Minister Robert Fico have been determined, because the prospects for further cooperation between Ukraine and Slovakia will depend on the policy of the formed government headed by the Prime Minister. Until now, Slovakia was among those countries in the EU that demanded large-scale support for Ukraine.

Attention is focused on the polarization of Slovak society, which is mainly divided into two camps. One camp is afraid of the crisis in Ukraine, while the other camp relativizes and observes the pro-Russian narrative of R. Fico, which becomes clear if you look at the mood in Slovak society, which is noticeably different from neighboring countries, the Czech Republic and Poland.

There is also a high level of influence of disinformation and pro-Russian propaganda, as well as the popularity of conspiracy theories among Slovak society. The course of the elections demonstrated the vulnerability of a part of Slovak society to populist rhetoric and Russian propaganda. All four governments that have been in power for the past three and a half years have maintained pro-Ukrainian and pro-Western positions. Instead, the mood of the population has changed significantly in favor of Russia over the past year. R. Fico has long been criticizing the military support of Ukraine by Western countries, as well as anti-Russian sanctions, the meaning of which he has now again questioned. He again emphasizes that there is no military solution to the crisis in Ukraine, and speaks for the standardization of relations between the European Union and Russia. In the following scientific studies, it is proposed to focus the main attention on understanding the prospects of further dialogue between Ukraine and Slovakia.

Key words: Slovakia, Ukraine, EU, NATO, Russian propaganda, elections, geopolitics, Robert Fico.

Постановка проблеми. Словаччина в Україні дружно налаштованих до нас країн. Уряд Едуарда іні справедливо сприймається як одна з найбільш Тегера надав у перші дні війни колосальну допо-

могу українським біженцям, необхідного ЗСУ озброєння, а Президент Зузана Чапутова – системну, активну і ширшу підтримку на міжнародній арені.

Словаччина під час вторгнення росії рішуче підтримала Україну, активно надає зброю та є важливим логістичним ланцюгом постачання західної допомоги, тож результати цих виборів є надзвичайно важливими для України. Адже, саме уряд як орган приймає рішення щодо законопроектів, інших документів, пропонує бюджет, може вести переговори стосовно міжнародних договорів, загалом визначає фундаментальні напрямки внутрішньої та зовнішньої політики для забезпечення функціонування держави. 30 вересня 2023 року у Словаччині відбуваються парламентські вибори, внаслідок яких до влади повернувся експрем'єр Роберт Фіцо, який керував урядом країни у 2006–2010 та 2012–2018 роках. Оскільки Роберт Фіцо не приховує проросійських поглядів та виступає проти надання військової допомоги Україні, це негативно позначиться на словацько-українських відносинах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тематика статті з огляду на хронологічні рамки дослідження та міждисциплінарний підхід до формування дослідницької гіпотези не знайшла свого належного розкриття у вітчизняній науці, обмежуючись аналітичними оглядами В. Гулая [1–2] та О. Давимуки [3].

Методи та методологія дослідження. Під час дослідження використані, у першу чергу, загальнонаукові методи. Авторами застосовується комплекс політологічних (порівняльний, структурно-функціональний, системного аналізу, нормативний), історичних (проблемно-історичний, хронологічний, ретроспективний, синхроністичний) та загальнонаукових (аналітичний і синтетичний, індуктивний і дедуктивний) методів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз результатів парламентських виборів у Словаччині 2023 року в контексті безпекових викликів для України.

Виклад основного матеріалу. Молодий ужгородський політолог О. Радиш слушно зауважує, що Словацька Республіка (СР) отримала статус і відносне значення у світовій політиці саме на основі глобалізаційних впливів. СР як відносно невелика одиниця в порівнянні з великими державами більш гнучко і легше змогла адаптуватися до викликів глобалізації. Незважаючи на невітніші стартові позиції, Словацька Республіка змогла скористатися перевагами глобалізації на свою користь і здобула глобальне становище країни в серці Європи. Для того, щоб ця теза мала силу в наступні роки існування СР, необхідно крім активного членства в міжнародних організаціях, для ґрунтовної протидії актуаль-

ним загрозам і викликам світової політики, щоб вони не загрожували Словаччині чи її партнерам у світі [6, с. 84].

В червні 2023 р. співавтором запропонованої публікації було висловлено прогноз, що у сьогоденнішніх реаліях певним чином «слабкою ланкою» у Центральноєвропейському регіоні може стати Словаччина. Демократичним вирішенням урядової кризи стало призначення на 30 вересня цього позачергових парламентських виборів у Словацькій Республіці. Результати цих виборів можуть підірвати підтримку Словаччиною України в боротьбі з агресією РФ [2].

На початку червня ц.р. авторитетна словацька агенція GLOBSEC замовила репрезентативне соціологічне дослідження у восьми державах Центральної та Східної Європи, а також порівняла його результати з аналогічним опитуванням, що проводилося рік тому, у другій половині весни 2022 року. До дослідження увійшли Польща, Литва, Латвія, Чехія, Румунія, Угорщина, Болгарія та Словаччина. Отже, за рік у більшості досліджуваних держав зросла або лишилася майже незмінною частка тих, хто погоджується, що передусім Росія є відповідальною за напад на Україну. Торік була лише одна держава, де таку думку підтримувало менше половини громадян – це Угорщина (48%). Наразі угорське суспільство помітно змінило свою думку, у безпідставний напад РФ вірять більше половини – 54% угорців. Утім, катастрофічними виявилися показники двох інших держав – Болгарії й Словаччині. У Болгарії віра у вину РФ за напад на Україну впала з 50% до 46% [2].

Щодо Словаччини, то лише 40% словаків вважали Росію відповідальною за війну в Україні, що є найнижчим показником серед восьми країн Центральної та Східної Європи та Балтії. Відповідно до результатів опитування словацького аналітичного центру безпеки GLOBSEC, тільки 40% словаків вважають Росію відповідальною за війну в Україні, що є найнижчим показником серед восьми країн Центральної та Східної Європи та Балтії. При цьому 50% словаків сприймають США як загрозу світовій безпеці [7].

Показовими є результати осінніх соціологічних опитувань словаків, проведені Центральноєвропейською цифровою медіаобсерваторією та IPSOS про те, яка з країн могла би втрутитися у вибори до Національної Ради Словаччини. 45% сказали, що якась держава однозначно здійснить втручання (18% так і 27% скоріше так). Не менш цікавий рейтинг держав: США – 63%, ЄС – 62%, Німеччина – 32%, Росія – 32%, Китай – 20%. Тут проявився антиамериканізм, який притаманний частині словацького населення [8].

Засадничим для аналізу внутрішньо- та зовнішньополітичного розвитку Словаччини є розуміння того, що ця держава – парламентська республіка,

де провідну роль відіграє Національна Рада Словачької Республіки (словацькою – *Národná rada Slovenskej republiky*, часто – *Národná rada* або *NR SR*) – однопалатний представницький і законодавчий орган, який складається з 150 депутатів. Вибори відбуваються на пропорційній виборчій системі, де для проходження окремої партії встановлено прохідний бар'єр у 5%, блоків з 2–3 партій – 7% і для блоків з 4 та більше партій – 10%.

Передвиборчу кампанію більшості партій насичували популістські лозунги, одіозні заяви; траплялися навіть фізичні сутички – особливо це було характерним для політичних сил радикального спрямування. В інформаційному полі точилася своєрідна боротьба між ліберальними ЗМІ та сторінками в соцмережах представників SMER-SD (зокрема сторінка Р. Фіцо у фейсбуку). SMER-SD будувала свою передвиборчу програму на популістській риторичі, в якій досить часто лунали суперечливі тези, зокрема щодо відповідальності Заходу і США за війну РФ проти України, безпеки словацьких кордонів і нелегальних мігрантів, економічної кризи, зниження якості життя в країні тощо. Багато в чому обраний підхід соціал-демократів був подібний до специфіки ведення передвиборної агітації партії «Фідес» в Угорщині (Р. Фіцо у ЗМІ часто порівнювали з В. Орбаном). Відповідна програма SMER-SD проводилася на противагу класичній прозахідній кампанії «Прогресивної Словаччини», яка дотримувалася позиції поглиблення європейської співпраці та продовження надання допомоги Україні [3].

При цьому із загальної чисельності населення Словаччина (на 2021 р.) – 5447 тис. осіб у голосуванні 30 вересня 2023 р. взяла участь майже 2 968 тис. виборців [17].

Отже, офіційні результати виборів депутатів Національної Ради Словачької Республіки 30 вересня 2023 року:

– партія колишнього прем'єра Роберта Фіцо «Курс» / Smer-SD (*Direction-Social Democracy*) – 681 017 голосів (22,94%) – 42 депутати;

– фактична партія чинного президента Словаччини Зузани Чапутової (вона є заступником її голови) «Прогресивна Словаччина» / *Progresívne Slovensko* на чолі з Міхалом Шчимечком – 533 136 голосів (17,96%) 32 депутат;

– партія «Голос» / Hlas-SD екс-прем'єра Петера Пеллегріні – 436 415 голосів (14,70%) – 27 депутатів;

– центристський рух ще одного колишнього глави уряду Ігоря Матовича *OL'aNO* – 264 137 голосів (8,89%) – 16 депутатів;

– християнсько-демократичний рух *Kresťansko-demokratické hnutie* (KDH) Мілана Маєрського – 202 515 голосів (6,82%) – 12 депутатів;

– партія «Свобода і солідарність» / SaS Річарда Сулік, міністра економіки в уряді Едуарда

Гегери, який у травні 2023 року подав у відставку, що відкрило шлях до позачергових виборів – 187 645 голосів (6,32%) – 11 депутатів;

– націоналістична Словачька національна партія / *Slovenská národná strana* (SNS) Андрей Данко – 166 995 голосів (5,62%) – 10 депутатів [17].

На результати виборів та високий відсоток голосів, відданих за SMER-SD, вплинула присутність у словацькому інформаційному просторі російської пропаганди, спрямованої на:

а) підрив довіри до західних партнерів (зокрема США), а також європейських та євроатлантичних інституцій;

б) послаблення рівня суспільно-політичної підтримки допомоги Україні;

в) недопущення застосування нових санкцій проти РФ. Ці тези прямо або опосередковано поширювалися серед цільової аудиторії SMER-SD через різні канали – соціальні мережі (включно з телеграмом); культурні установи – російський центр науки і культури у Братиславі та фонд «Руський мір»; окремих політичних діячів Словаччини, наближених до РФ тощо [3].

Як відомо для формування словацького уряду необхідна підтримка не менше 76 депутатів, тобто простої більшості складу Національної Ради Словачької Республіки

Недільного ранку 1 жовтня 2023 року в авторитетних словацьких медіа розглядалися два основних варіанти нової урядової коаліції:

1) ліво-націоналістична коаліція: Smer-SD + Hlas-SD + SNS = 42 + 27 + 10 = 79 депутатів;

2) соціально-ліберальна коаліція: PS + Hlas-SD + OĽaNO + KDH + SaS = 32+27+16+12+11= 98 депутатів [11; 12].

Вже 11 жовтня ц.р. було підписано Меморандум про створення коаліції у складі партій Smer-SD, яка має 42 місця у парламенті, Hlas, яка посіла третє місце на виборах та має 27 мандатів, та ультранационалістичної SNP, яка має 10 місць у новому парламенті. Відповідно до коаліційної угоди Smer-SD отримає право призначити прем'єр-міністра та шістьох міністрів, що відкриє Фіцо можливість очолити уряд у четверте. Hlas отримає посади спікера парламенту та сім міністерських, а Словачька національна партія матиме в уряді трьох міністрів. Фіцо зазначив, що сподівається представляти Словаччину на наступному саміті лідерів країн-членів ЄС, який запланований на кінець жовтня [13].

25 жовтня ц.р. президент Словаччини З. Чапутова затвердила склад нового уряду та нового прем'єр-міністра країни – лідера партії Smer Роберта Фіцо. Зокрема, МЗС Словаччини очолив Юрай Бланар, який раніше заявляв про «громадянську війну в Україні», коли російські війська вторглися в нашу країну в 2014 році, а також радив Києву зосередитись на забезпеченні прав російськомовних жителів [15].

Далі лідер словацької партії Hlas («Голос») Петер Пеллегріні, який увійшов до коаліції з Фіцо, очолив парламент Словаччини. 25 жовтня депутати Національної Ради проголосували за його кандидатуру – 131 голос за при необхідних 76 [15].

На жаль, наразі справджуються прогнози більшості вітчизняних та зарубіжних експертів, що після формування коаліції більшості євроскептичних партій на чолі зі SMER-SD спостерігаються ризики послаблення або гальмування курсу Словаччини на зближення із західними партнерами. Зокрема, ще 3 жовтня ц.р. експерт Національного інституту стратегічних досліджень О. Давимука вказала, що також зростає ймовірність уповільнення з боку майбутнього словацького уряду (зокрема в консолідації з Угорщиною) процесу ухвалення вигідних для України рішень та санкційних пакетів проти РФ на рівні ЄС, НАТО, інших багатосторонніх форматів співпраці [3].

Засадничою для характеристики зовнішньополітичного курсу загалом та відносин з Україною в політиці новоствореного уряду Р. Фіцо можна вважати першу його офіційну заяву на цю тему від 26 жовтня 2023 р.: «Краще нехай вони 10 років домовляються про мир, аніж 10 років вбивають один одного без жодного результату», – сказав Фіцо сьогодні перед від'їздом на дводенний саміт Євросоюзу. Він також зазначив, що росіяни мають «територіальні надбання більше, ніж Україна». Крім того, Фіцо сказав, що не підтримуватиме санкції проти росії без аналізу їхнього впливу на Словаччину: «Якщо санкції будуть завдавати нам шкоди, то я не бачу сенсу підтримувати» [5].

У цьому контексті показовою стала, оголошена в середині грудня Р. Фіцо вимога про зняття санкцій Європейського Союзу з глави мотоклубу «Нічні вовки» Й. Гамбалека, включеного до санкційного списку в липні 2022 р. за підтримку російського вторгнення в Україну: «Я повідомив голові Єврокомісії Урсулі фон дер Ляєн, що ми порушимо питання про пана Гамбалека, громадянина Словаччини, який є єдиним громадянином країн ЄС у санкційному списку». І йду далі в своїй латентній проросійській геополітичній орієнтації очільник словацького уряду висунув окрему претензії до ФРН: «Тому що ця ініціатива пройшла через Німеччину, але, звісно, вона була придумана в нашому Міністерстві закордонних справ у той час, коли там був міністр закордонних справ Іван Корчок», – сказав прем'єр-міністр [9].

Показовим є те, що під час свого першого візиту до Чехії, 24 листопада ц.р. у статусі нового очільника словацького уряду Р. Фіцо наголосив, що російсько-українська війна – це не що інше, як заморожений конфлікт, а постачання західної зброї суттєво не змінить ситуацію [16].

Прем'єр-міністр Словаччини Роберт Фіцо 13 грудня заявив, що його країна підтримає поча-

ток перемовин про вступ України до ЄС. Але він вважає, що Україна не готова до відкриття переговорів. «Ми не будемо перешкоджати рішенням Євросоюзу розпочати переговори з Україною. Це політичне рішення, воно не має нічого спільного з реальністю. Україна абсолютно не готова до початку перемовин», – сказав Фіцо [10].

У цьому контексті доцільно згадати, що представники словацької національної спільноти Закарпаття опублікували відкрите звернення до голови Європейської ради Шарля Мішеля та прем'єр-міністра Словаччини Роберта Фіцо з проханням підтримати рішення щодо відкриття переговорів про членство України в ЄС під час засідання Євроради, яке було заплановане на 14–15 грудня 2023 року Закарпатські Словаци, де голова ГО Закарпатське обласне культурно-просвітне товариство словацьких жінок «Довіра» Я. Дудаш-Рижак наголосила: «Україна за останній рік продемонструвала значний прогрес у виконанні рекомендацій Європейської Комісії щодо забезпечення прав національних меншин. Новий законопроект, прийнятий українським парламентом, максимально відображає інтереси національних меншин і користується нашою повною підтримкою. Цей крок є важливим для підтвердження відданості України зміцненню прав людей різних національностей на території всієї країни і в Закарпатті зокрема» [4].

Вже після завершення визначального для геополітичного майбутнього України грудневого 2023 року Європейського саміту, Р. Фіцо повторив свою свою позицію, що вступ України до Євросоюзу «не стане проблемою» для Братислави: «Я ще перед парламентськими виборами говорив, що якщо ЄС хоче прийняти Україну, для нас це не стане проблемою. Але Київ має виконати всі умови» [14].

У цьому контексті в варто окремо розглядати чинник впливу українських вимушених переселенців (осіб, що перебувають під тимчасовим правовим захистом в межах Європейського Союзу) у Словаччині (відносно частку яких серед населення країни можна вважати достатньо значною порівняно з сусідніми країнами), яких на 30 вересня 2023 року налічувалося понад 109,5 тис. осіб (для порівняння у країнах-сусідніх: якщо в Польщі налічувалося майже 959 тис.; Чехії – 358 тис.; Румунії – 140,6 тис., то в Австрії – 79,8 тис., а Угорщині – менше 33,1 тис.), на соціально-економічну ситуацію в країна та відповідно на її зовнішню політику [18].

Одночасно в геополітичному контексті занепокоєння викликає заява прем'єр-міністра Словаччини Р. Фіцо від 19 грудня 2023 року, що Роберт Фіцо заявив, що блокуватиме процес вступу України до НАТО, бо нібито може спричинити початок Третьої світової війни: «Я вважаю, що

цього ніколи не станеться. Поки я матиму можливість впливати на словацьку політичну сцену, я використовуватиму право накласти вето на таке рішення. Я прямо кажу, що ми не будемо згодні з членством України в НАТО, тому що це стало б початком Третьої світової» [14].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати парламентських виборів у Словаччині та дилеми геополітичної ідентифікації третього уряду Роберта Фіцо різко актуалізували безпекові виклики для України. Перспективи подаль-

шої співпраці України з Словаччиною залежатимуть від політики сформованого уряду на чолі з прем'єр-міністром Робертом Фіцо, який наразі скептично налаштований щодо надання воєнної допомоги Україні та її членства в НАТО, що в свою чергу ускладнює завдання для української влади. Проте, малоймовірний сценарій того, що Р. Фіцо виведе Словаччину з НАТО, ЄС чи Єврозони, але цілком можливо, що він спробує пом'якшити нинішні та майбутні санкції ЄС щодо росії або створити додаткові перешкоди на шляху України до ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гулай В. Позачергові парламентські вибори в Словацькій Республіці 30 вересня 2023 року: прогнози, попередні результати та варіанти урядових коаліцій. URL: <https://svitua.org/2023/10/03/pozachergovi-parlamentski-vyboru-v-slovaczkij-respublici-30-veresnya-2023-roku-prognozu-poperedni-rezultaty-ta-varianty-uryadovyh-koalicij/>
2. Гулай В. Україна та перспективи нових форматів співробітництва в Європі: ч. III. «Центральноевропейський (транскарпатський, або новий «Вишеградський п'ятикутник»». URL: <https://svitua.org/2023/06/09/ukrayina-ta-perspektyvu-novyh-formativ-spivrobotnytva-v-yevropi-ch-iii-czentrallyevropejskyj-transkarpatskyj-abo-novyj-v-yshegradskyj-p'yatukutnyk/>
3. Давимука О. Результати парламентських виборів у Словаччині. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-parlamentskykh-vyboriv-u-slovachchyni> [in Ukrainian].
4. Закарпатські словаки й угорці просять Мішеля, Фіцо та Орбана сприяти вступу України в ЄС. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3798791-zakarpatski-slovaki-prosat-misela-j-fico-pidtrimati-peregovori-provstup-ukraini-v-es.html>
5. «Краще нехай 10 років домовляються про мир»: Фіцо не підтримує військову допомогу Україні. URL: <https://www.slovovidilo.ua/2023/10/26/novyna/polityka/krashhe-nexaj-10-rokiv-domovlyayutsya-pro-myr-ficzo-ne-pidtrymuje-vijskovu-dopomohu-ukrayini>
6. Радиш О. І. Зовнішня політика Словаччини в умовах глобалізації. *Вісник Національного технічного університету України «КПІ»*. Серія: Політологія. Соціологія. Право. 2023. № 3(59). С. 81–85.
7. GLOBSEC Trends 2023. URL: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-05/GLOBSEC%20Trends%202023.pdf>
8. Fact-checking. Briefs. URL: https://cedmohub.eu/sk/overovanie-faktov/fact-checking-briefy/_gl=1*1dxigrp*_up*MQ..*_ga*OTgwNzA4MjYwLjE3MDM3MDU2OTA.*_ga_44P6SY9R25*MTcwMzcwNTY4OS4xLjEuMTcwMzcwNTc
9. Fico žiada vyradenie Hambálka, podporovateľa vojny na Ukrajine, zo sankčného zoznamu. URL: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/692226-fico-ziada-vyradenie-hambalka-podporovateľa-vojny-na-ukrajine-zo-sankcneho-zoznamu/>
10. Fico: Slovensko podporí začatie rozhovorov o vstupe Ukrajiny do EÚ. URL: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/691864-fico-slovensko-podpori-zacatie-rozhovorov-o-vstupe-ukrajiny-do-eu/>
11. Jakub Filo J. Exit poll: Progresívne Slovensko by získalo 23,5 percenta. Do parlamentu by sa dostalo sedem strán. URL: <https://domov.sme.sk/c/23220693/prve-odhady-vysledky-volieb-2023-exit-poll.html>
12. Oficiálne výsledky volieb 2023 ONLINE: Už je známe, ako volili ľudia vo vašej obci či meste. URL: <https://www.aktuality.sk/clanok/6nUuC74/kompletne-vysledky-volieb-2023-online/>
13. Populist former prime minister in Slovakia signs a deal to form a new government. URL: <https://apnews.com/article/slovakia-ukraine-fico-government-519143efa27636b6e4dbc75ae40c7397>
14. Predseda vlády SR Robert Fico spoločne s vicepremiérom a ministrom obrany SR Robertom Kaliňákom debatovali 19. decembra 2023 v rádiu InfoVojna na aktuálne domáce a zahraničné spoločensko-politické témy. URL: <https://www.infovojna.bz/article/video-fico-kalinak-rozhovor-infovojna-december-2023>
15. Prezidentka vymenovala vládu Roberta Fica. Parlamentné výbory povedú aj Rudolf Huliak a Tibor Gašpar. URL: <https://www.aktuality.sk/clanok/tnAVtFo/prezidentka-vymenovala-vladu-roberta-fica-parlamentne-vybory-povedu-aj-rudolf-huliak-a-tibor-gaspar/>
16. Slovak leader calls the war between Russia and Ukraine a frozen conflict. URL: <https://apnews.com/article/czech-slovakia-ukraine-arms-aid-fico-c2d250479fdec3a38178dd5fbf331ada>
17. Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky 2023. URL: https://www.volbysr.sk/sk/vysledky_hlasovania_strany.html
18. 4.2 million people under temporary protection. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20231110-1>